

Dlaczego moje dziecko źle mówi?

Proces kształtowania się mowy u dzieci zależy od wielu czynników, wśród których wymienia się genetyczne podłoże oraz środowisko wychowujące - a w nim najważniejszą rolę odgrywają kontakty społeczne oraz prawidłowo funkcjonujące struktury anatomiczne:

- budowa i sprawność narządów artykulacyjnych,
- budowa i sprawność narządu słuchu,
- budowa i sprawność centralnego układu nerwowego (CUN).

Sprawność narządów mowy.

Często wady wymowy spowodowane są niską sprawnością narządów artykulacyjnych. Mówiąc, nasz aparat artykulacyjny wykonuje tysiące ruchów, które są bardzo precyzyjne. Tak więc sprawność mięśni języka, warg wpływa na prawidłową artykulację. Dla przykładu, aby dziecko prawidłowo wypowiedziało głoskę (sz) powinno czubek języka unieść za górne zęby, bokami języka dotykać górnych zębów, a zęby powinny być zwarte, natomiast wargi lekko wysunięte do przodu. Sama instrukcja jest skomplikowana i wskazuje na olbrzymie znaczenie pracy mięśni. Każde dziecko już od urodzenia ćwiczy narządy mowy podczas czynności ssania, gryzienia, żucia i połykania. Ssanie jest czynnością odruchową i kształtuje się już w życiu płodowym. Zdrowy noworodek powinien być zdolny do ssania bezpośrednio po urodzeniu. Podczas ssania ćwiczy połykanie jak również oddech. Jest to pierwsze i najważniejsze przygotowanie do rozwoju mowy. Następnie duże znaczenie mają czynności wdrażające artykulatory do pracy poprzez picie z kubeczka, zbieranie pokarmów z łyżeczki, odgryzanie kęsów pożywienia, gryzienie pokarmów stałych i ich żucie. Niestety, ale wiele wad u dzieci wypływa z nieprawidłowych nawyków podczas jedzenia i picia. Dziecko dwuletnie powinno już jeść samodzielnie, gryząc pokarmy stałe, odgryzając siekaczami kęsy jedzenia. Umiejętność picia z kubka uaktywnia wargi, policzki i pozostałe części twarzy. Doskonala się siła i aktywność mięśni twarzoczaszki, reguluje się oddychanie i połykanie. To zapobiega wadom wymowy, nieprawidłowemu rozwojowi zębów oraz wadom zgryzu. Istotny jest również sposób połykania przez dziecko. W 3 roku życia powinno ono przejść z połykania niemowlęcego do dorosłego sposobu, angażującego mięśnie zwane żwaczami. Rodzice mogą zauważyć tę zmianę obserwując malucha. Dziecko podczas połykania powinno mieć zamknięte usta i nie wysuwać języka między zęby.

Smoczki- uspokajacze

Smoczek uspokajacz powinien być używany tylko do 3 miesiąca życia dziecka. Zbyt długie korzystanie ze smoczka prowadzi do nadmiernego ślinienia oraz wad zgryzu. Wówczas dzieci mają skłonność do trzymania otwartych ust, a co za tym idzie utrwalania nieprawidłowego toru oddychania oraz przyczynia się do wad zgryzu. Dodatkowo zwiodczenie mięśni okrężnych warg doprowadza do trudności w żuciu pokarmów.

Budowa i sprawność narządu słuchu

Mowa nie będzie się rozwijała prawidłowo jeżeli dziecko będzie miało uszkodzony słuch. Narząd słuchu umożliwia rozróżnianie dźwięków mowy. Rozwój słyszenia odbywa się etapami. Okres płodowy jest pierwszym, kiedy to ok. siódmego miesiąca ciąży płód zaczyna słyszeć głos matki, bicie jej serca oraz niskie tony instrumentów muzycznych.

Drugi etap rozpoczyna się po urodzeniu i trwa do ok. 4-5 roku życia. Jednak dojrzewanie narządu słuchu odbywa się jedynie w działaniu, pod wpływem bodźców słuchowych dochodzących do ucha i odbieranych przez nie. Bardzo dużą rolę w rozwoju mowy odgrywają u małego dziecka wyrazy dźwiękonaśladowcze, czyli onomatopeje. Zabawy dźwiękami, czytanie bajek, słuchanie muzyki, śpiewanie z dzieckiem piosenek wpływa na rozwój słuchu i wspomaga rozwój mowy. Uczenie mowy zachodzi pod wpływem środowiska, w którym dziecko się wychowuje. Wypowiadane przez dorosłych słowa i zdania zaspokajają potrzeby dziecka.

W ich zachowaniach dziecko otrzymuje wzory melodii, intonacji. Szczególne znaczenie w rozwoju mowy ma najbliższe środowisko dziecka- rodzina a przede wszystkim klimat emocjonalny. Gdy dziecko czuje się bezpiecznie, akceptowane, ma częsty kontakt z rodzicami, rozwój przebiega bez zakłóceń. Wówczas czuje się bardziej zmotywowane do komunikacji werbalnej. Należy pamiętać, że język nie rozwija się w próżni, lecz w ciągłej interakcji dziecka z jego otoczeniem fizycznym i społecznym.

Budowa i sprawność centralnego układu nerwowego (CUN)

U większości ludzi tzw. Obszary mowy mieszczą się w lewej półkuli mózgowej. Obszar Broki jest ośrodkiem ruchowym mowy i odpowiada za nadawanie (mówienie), mowa czynna. Obszar Wernickiego jest ośrodkiem czuciowym mowy i umożliwia jej odbiór (rozumienie). Dojrzewanie układu nerwowego ma bardzo duży wpływ na rozwój mowy oraz na moment w którym pojawi się ona u dziecka. W pierwszych czterech latach życia dziecka kształtuje się sieć nerwowa i intensywny wzrost połączeń nerwowych, który jest podstawą rozwoju między innymi języka i myślenia abstrakcyjnego. W tym czasie terapia logopedyczna daje największe rezultaty.

Logopeda radzi rodzicom:

- od najwcześniejszych miesięcy życia zachęcaj dziecko do gaworzenia, powtarzaj jego pierwsze sylaby, mów do niego
- obserwuj swoje dziecko, jak reaguje na znane i nieznane osoby
- kiedy dziecko mówi nie przerywaj mu, nie poprawiaj
- zawstydzanie dziecka podczas wypowiedzi zniechęca go do mówienia
- możesz zapisywać w zeszycie nowe słowa dziecka w ten sposób kontrolujesz przyrost słownika, jeżeli zauważysz regres skonsultuj się z logopedą
- mów do dziecka językiem prostym, buduj krótkie zdania jednak nie używaj dziecięcego języka, licznych zdrobnień
- jeśli rozmawiasz z dzieckiem poświęć mu maksimum uwagi, nie wykonuj innych czynności, zadbaj o niski poziom hałasu
- baw się z dzieckiem, maluj, rysuj, czytaj, śpiewaj
- dbaj o rozwój ruchowy dziecka, on też przyczynia się do rozwoju mowy

Bibliografia:

1. Spałek J., Piechowicz- Kułakowska C. *Jak pomóc dziecku z wadą wymowy*, Kraków, Impuls 1996.
2. Bekus- Richane M., *Jak zachęcić 2-latka do mówienia*, Kraków, Impuls 2015.